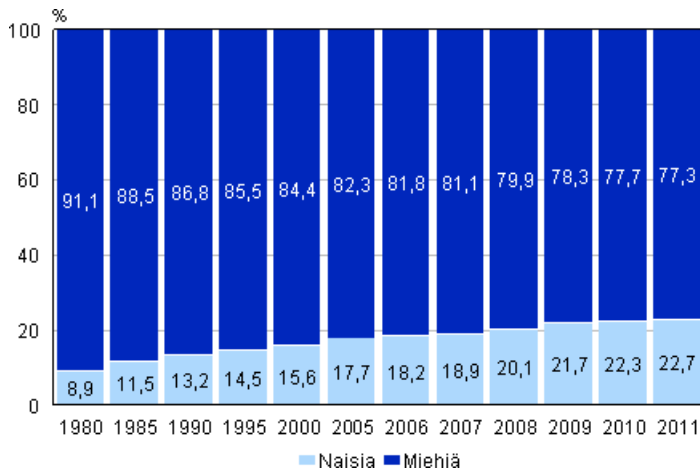

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2011

Lähes neljännes rangaistukseen tuomituista naisia vuonna 2011

Vuonna 2011 rangaistukseen tuomituista 23 prosenttia (130 000) oli naisia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan naisten osuus rikoksista rangaistuista on kasvanut tasaisesti jo useamman vuosikymmenen ajan: Naisten osuus oli yhdeksän prosenttia vuonna 1980, 13 prosenttia vuonna 1990 ja 16 prosenttia vuonna 2000. Edellisvuodesta rangaistukseen tuomittujen naisten osuus kasvoi verrattain vähän (0,4 prosenttiyksikköä).

Rangaistukseen tuomitut naiset ja miehet 1980–2011 (%)

Naiset saivat selvästi useammin rikesakko- tai rangaistusmääräyssakkotuomion kuin alioikeustuomion. Vuonna 2011 rikesakoista 26 prosenttia (78 300) annettiin naisille. Naisten osuus rikesakon saaneista oli edellisvuonna 25 prosenttia ja 20 prosenttia vuonna 2005. Rangaistusmääräyksen saaneista 20 prosenttia (41 700) oli naisia, mikä oli 0,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisvuonna. Oikeudessa tuomituista naisia oli puolestaan 15 prosenttia (9 800) ja 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin 2010. Alioikeuksissa naisia tuomittiin huomattavasti useammin sakkoihin ja ehdolliseen vankeuteen kuin yhdyskuntapalveluun tai ehdottomaan vankeuteen. Tuomioistuimessa sakon saaneista 20 prosenttia ja ehdolliseen vankeuteen tuomituista 15 prosenttia oli naisia, kun taas naisten osuus yhdyskuntapalveluun tuomituista oli kahdeksan prosenttia ja ehdottomaan vankeuteen tuomituista seitsemän prosenttia.

Vuonna 2011 rangaistuksia määrättiin yhteensä 572 000 henkilölle. Rangaistusten yhteismäärä oli prosentin suurempi kuin vuonna 2010 ja suurempi kuin koskaan Suomessa aiemmin. Alioikeuksissa tuomittiin noin 63 000 henkilöä, eikä määrä juurikaan muuttunut edellisvuodesta. Vuonna 2011 rangaistusmääräyksellä sakkoihin tuomittiin lähes 208 000 henkilöä ja rikesakkoja määrättiin yli 301 000 henkilölle. Rikesakkojen määrä kasvoi edellisvuodesta yli kolme prosenttia ja oli melkein kolminkertainen vuoden 2006 tasoon nähden. Yli puolet (55 %) rikesakoista määrättiin ajoneuvoa pysäyttämättä.

Ehdottomaan vankeuteen tuomittiin noin 6 000 henkilöä vuonna 2011, mikä on yli neljä prosenttia vähemmän kuin vuonna 2010. Näistä elinkautiseen vankeuteen tuomittiin 23 henkilöä. Lukumääräisesti eniten ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin, kun tuomion päärivoksi oli törkeä rattijuopumus (1 026), pahoinpitely (606) tai varkaus (588). Ehdottomaan vankeuteen tuomitun keskimääräinen rangaistuksen pituus oli 11,1 kuukautta, mikä oli 1,3 kuukautta enemmän kuin vuonna 2010. Marraskuussa 2011 käyttöön otettuun valvontarangaistukseen tuomittiin viisi henkilöä. Ehdottoman vankeuden sijasta yhdyskuntapalveluun tuomittiin 2 500 henkilöä ja yhdyskuntapalvelua ehdollisen vankeustuomion ohessa sai 195 henkilöä. Vuonna 2011 ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin yhteensä 15 100. Määrä pysyi edellisvuoden tasolla. Oheissakon sai ehdollisen vankeuden yhteydessä 7 500 henkilöä.

Ehdottomaan ajokieltoon määrättiin noin 17 200 henkilöä vuonna 2011, mikä oli 700 vähemmän kuin edellisvuonna. Ehdollisen ajokiellon ilman alkolukkoa sai 1 050 henkilöä ja alkolukolla valvotun ajo-oikeuden 543 henkilöä. Liiketoimintakiellon sai 339 henkilöä. Keskimääräinen liiketoimintakiellon pituus oli 3,9 vuotta.

Kaikista rangaistuksiin tuomituista 41 prosenttia oli iältään 30–49-vuotiaita. Nuoria, alle 20-vuotiaita kaikista rangaistuksista oli 12 prosenttia. Oikeudessa tuomituista nuorten osuus oli suurempi, 18 prosenttia. Nuoria tuomittiin rangaistuksiin yhtä usein kuin edellisvuonna. Rangaistuksista alle 20-vuotiaista naisten osuus oli 21 prosenttia ja näin ollen kaksi prosenttiyksikköä pienempi kuin kaikenikäisten naisten osuus kaikista tuomituista.

Vuonna 2011 kaikista 572 000 rangaistukseen tuomitusta 7 prosenttia (40 800) oli ulkomaan kansalaisia. Edellisvuodesta ulkomaalaisten määrä kasvoi 13 prosenttia. Ulkomaan kansalaisten osuus oli selvästi suurempi alioikeuksissa tuomituista (10,7 %) ja rangaistusmääräyssakkoihin määrättyistä (11,7 %) kuin rikesakkoihin määrättyistä (3,2 %). Yli 53 prosenttia tuomituista ulkomaan kansalaisista ei asunut vakinaisesti Suomessa. Näiden tuomitujen ulkomaalaisten osuus on kasvanut viime vuosina nopeammin kuin Suomessa asuvien ulkomaalaisten, ja osuus oli nyt 18 prosenttia suurempi kuin vuonna 2010 ja 43 prosenttia suurempi kuin vuonna 2009. Rangaistukseen tuomitujen joukossa oli kaikkiaan 149:n eri valtion kansalaisia. Ulkomaalaisista rangaistukseen tuomituista 76 prosenttia oli EU27-maiden ja muiden Euroopan valtioiden kansalaisia. Eniten rangaistuksia määrättiin venäläisille ja virolaisille.

Sisällys

1. Katsaus rangaistuksiin 2011.....	4
1.1. Käräjäoikeuksissa tuomittujen määrässä ei muutosta edellisvuoteen.....	4
1.2. Ennätykselliset 301 000 rikesakkoa.....	4
1.3. Yli puolet sakoista määrättiin liikenne rikoksista.....	5
1.4. Suurin osa yhteisösakoista tuomittiin työturvallisuusrikoksista.....	6
1.5. Vankeus, yhdyskuntapalvelu ja valvontarangaistus.....	7
1.6. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittiin 33 nuorta.....	11
1.7. Lähes neljännes rangaistukseen tuomituista naisia.....	12
1.8. Rangaistukseen tuomituista ulkomaalaisista yli puolet ulkomailla asuvia.....	12
1.9. Lähes kaikki nuorisorangaistukseen tuomitut miehiä.....	13
1.10. Vapauttavia tuomioita 3 250.....	13
1.11. Valitusprosentti 11.....	14
1.12. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2011.....	14

Taulukot

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2011 (lkm, euro).....	6
Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2011	9
Taulukko 3. Eräiden rikosten ehdottomat vankeusrangaistukset käräjäoikeuksissa 2007–2011.....	10

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja rangaistukseen tuomitut 1950, 1960, 1970, 1980–2011; rikesakot 1983–2011	16

Kuviot

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2011 ja 2010 (lkm, euro).....	4
Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2011 (lkm, euro).....	5
Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970–2011.....	7
Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2006–2011.....	8
Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2011.....	8
Kuvio 6. Ehdottoman ja ehdollisen vankeuden sekä yhdyskuntapalvelun osuudet (%) eräissä henki-, väkivalta- ja seksuaalirikostuomioissa 2011 (vankeusrangaistusten lkm).....	11
Kuvio 7. Oikeudessa tuomittujen, rangaistusmääräyksen tai rikesakon saaneiden ikäryhmittäiset osuudet 2011 ja 2010 (%).....	12
Kuvio 8. Rangaistukseen tuomitut naiset ja miehet 2005–2011 (lkm).....	12
Kuvio 9. Ulkomaalaisten osuus tuomituista 2005–2011 (%).....	13
Kuvio 10. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista rangaistuslajeittain 2009–2011 (%).....	14
Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset.....	17

1. Katsaus rangaistuksiin 2011

1.1. Käräjäoikeuksissa tuomittujen määrässä ei muutosta edellisvuoteen

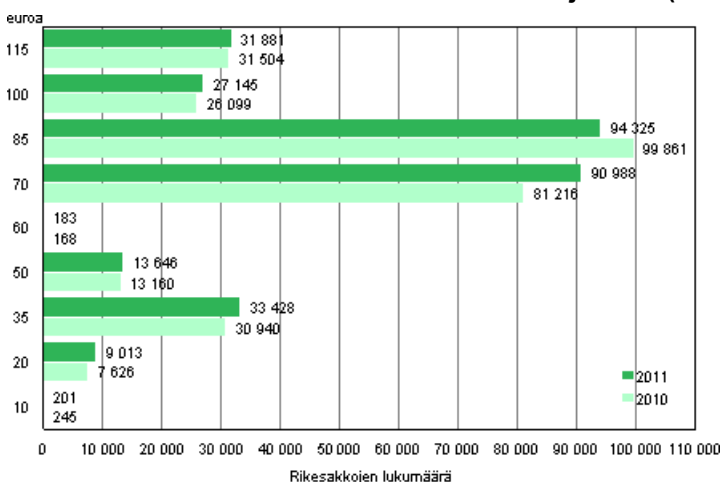
Vuonna 2011 annettiin 63 000 alioikeustuomiota, 208 000 rangaistusmääräyssakkoa ja 301 000 rikesakkoa. Rangaistusten yhteismäärä, 572 000, oli prosentin suurempi kuin vuonna 2010. Käräjäoikeuksissa annettujen tuomioiden määrä ei merkittävästi muuttunut edellisvuodesta. Rangaistusmääräyksiä annettiin puolestaan yli 3 000 vähemmän ja rikesakkoja lähes 10 000 enemmän kuin vuonna 2010. Hovioikeuksissa ensimmäisenä oikeusasteena tuomittiin viisi henkilöä.

1.2. Ennätykselliset 301 000 rikesakkoa

Rikesakko on euromäärältään kiinteä, sakkoa lievempi varallisuusrangaistus. Sen käyttöalasta säädetään rikoslaisia ja eri rikkomuksista määrättävän rikesakon suuruudesta valtioneuvoston asetuksella. Rikesakon suuruus oli vuonna 2011 yhdeksänportaisesti 10, 20, 35, 50, 60, 70, 85, 100 tai 115 euroa. Vuonna 2011 rikesakko voitiin määrätä tieliikennelain, ajoneuvolain tai vesiliikennelain lievimmistä rikkomuksista, vesikulkuneuvorikkomuksesta, jätelain jäterikkomuksesta, kalastuslain kalastusrikkomuksesta, järjestyslain järjestysrikkomuksesta, alkoholilain lievimmistä rikkomuksista sekä moottorikäyttöisen ajoneuvon asiakirjoja koskevista rikkomuksista. Rikesakkoa voitiin myös määrätä vähäisestä rikoslain 41 luvun 6 §:ssä säädetystä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä rikoslain 41 luvun 7 §:ssä tarkoitettua toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle.

Vuodesta 2009 lähtien rikesakko on ollut eniten käytetty rangaistus. Näin oli myös vuonna 2011, jolloin rikesakkoja määrättiin kolme prosenttia enemmän kuin vuonna 2010 ja enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kaikista 301 000 rikesakosta 164 000 (55 %) määrättiin ajoneuvoa pysäyttämättä. Näiden rikesakkojen määrä oli lähes 14 000 suurempi kuin vuonna 2010. Eniten määrättiin 85 euron rikesakkoja (94 000 kappaletta) ja toiseksi eniten 70 euron rikesakkoja (91 000 kappaletta). Rikesakko, jonka suuruus on 85 euroa, voidaan määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon (pl. mopo) kuljettajalle enintään 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on enintään 60 kilometriä tunnissa. Vastaavasti 70 euron rikesakko voidaan määrätä 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on yli 60 kilometriä tunnissa.

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2011 ja 2010 (lkm, euro)

Rikesakoista lähes 95 prosenttia (284 900) määrättiin autoilijoille. Mopoilijoille määrättiin yli 5 800 rikesakkoa, moottoripyöräilijöille yli 2 600 ja polkupyöräilijöille 1 300.

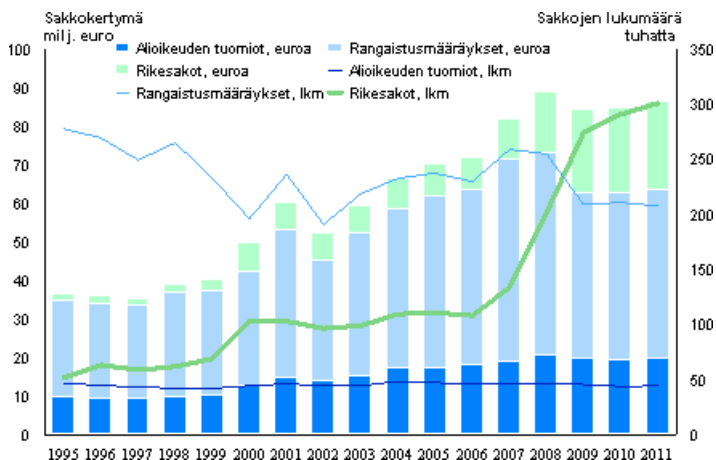
1.3. Yli puolet sakoista määrättiin liikenne rikoksista

Päiväsakon rahamäärä lasketaan sakotettavan nettotulojen mukaan.

- Päiväsakon rahamäärä lasketaan verotustietojen perusteella nettokuukausitulosta, josta on ensin vähennetty 255 euron peruskulutusvähennys. Yksi päiväsakko on 1/60 kuukausitulosta. Elatusvelvollisuus vähentää rahamäärää kolme euroa elätettävää kohti. Päiväsakon pienin rahamäärä on kuusi euroa.
- Päiväsakkojen lukumäärä vahvistetaan rikoksen moitittavuuden perusteella rajoissa 1–120 päiväsakkoa. Kuitenkin jos joku olisi tuomittava samalla kertaa vähintään kahdesta rikoksesta sakkorangaistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen sakkorangaistukseen, joka saa olla enintään 240 päiväsakkoa. Rikoksesta ennen tuomiota mahdollisesti johtunut vähintään yhden vuorokauden yhtäjaksoinen vapaudenmenetys otetaan huomioon vähennyksenä päiväsakkojen lukumäärästä.
- Sakon kokonaisrahamaäärä on päiväsakkojen lukumäärä kerrottuna päiväsakon rahamäärällä, mutta ylinopeussakon on oltava aina vähintään yhtä suuri kuin ylinopeudesta määrättävä korkein rikesakko, joka on 115 euroa.

Rangaistusmääräyksellä tuomittujen päiväsakkojen keskilukumäärä oli 14 kappaletta, päiväsakon rahamäärä oli keskimäärin 15,7 euroa ja sakon kokonaisrahamaäärä keskimäärin 211,3 euroa. Oikeudenkäynnin sakkotuomioissa päiväsakkojen keskilukumäärä oli 37,7 kappaletta, päiväsakon rahamäärä oli keskimäärin 12,4 euroa ja sakon kokonaisrahamaäärä keskimäärin 444,8 euroa. Oheissakkotuomioissa vastaavat keskiarvot olivat 34,1 kappaletta sekä 13,4 ja 451,0 euroa. Sakoista lähes puolet (49 %) oli päiväsakon rahamäärältään kuuden euron minimihintaisia sakkoja.

Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2011 (lkm, euro)

Vuonna 2011 sakkokertymä oli yhteensä 86,4 miljoonaa euroa, mistä 70,1 miljoonaa euroa kertyi liikenne rikoksista. Edellisvuodesta sakkokertymä kasvoi 1,6 miljoonalla eurolla. Taulukossa 1 liikenne rikoksilla tarkoitetaan seuraavia rikoksia tai rikkomuksia: liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, vesiliikennejuopumus, ilmailiikennejuopumus, junaliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä, liikenteen häirintä, liikenne rikkomus, tieliikenteen sosiaalilainsäädännön rikkominen ja ajoneuvorikkomus.

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2011 (lkm, euro)

Lukumäärä tai rahamäärä	Tuomiot ja rangaistusmääräykset yhteensä		Tuomiot		Rangaistusmääräykset		Rikesakot	
	Liikenne-rikokset	Muut	Päärikos Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut
Päiväsakkojen lukumäärä – keskimäärin	17	20	39	35	14	14	.	.
Päiväsakon rahamäärä – keskimäärin, euroa	17,90	9,71	15,23	10,33	18,27	9,46	.	.
– enimmillään, euroa	2 811	6 653	1 733	829	2 811	6 653	.	.
Sakon kokonaisrahamäärä – keskimäärin, euroa	284,16	189,39	544,55	355,95	247,56	124,26	77	24,6
– enimmillään, euroa	50 100	66 530	18 780	9 090	50 100	66 530	115	60
– sakkokertymä, milj.euroa	47,5	16,1	11,2	8,5	36,3	7,6	22,6	0,2
Luokitus euroa, %								
1–40 euroa, %	2,2	9,6	0,5	0,8	2,4	13,1	12,4	92,6
41–60 euroa, %	6,7	17,1	1,4	4,8	7,4	22	4,5	7,4
61–80 euroa, %	4	6,1	0,9	1,2	4,4	8	30,9	–
81–100 euroa, %	3,6	12	2,7	6,6	3,7	14,1	41,3	–
101–150 euroa, %	23,9	18	8,2	15,3	26,1	19,1	10,8	–
151–200 euroa, %	11,4	11,4	8,4	12,7	11,8	10,9	–	–
201–300 euroa, %	18,7	11,8	23,4	23,8	18,1	7,1	–	–
301–400 euroa, %	10,9	4,8	12,5	9,9	10,7	2,8	–	–
401–500 euroa, %	6,2	3,2	8,6	8,2	5,9	1,3	–	–
501–1 000 euroa, %	9,5	4,2	19,3	11,1	8,2	1,5	–	–
1 001–2 000 euroa, %	2,5	1,4	11,5	4,6	1,2	0,2	–	–
2 001–3 000 euroa, %	0,3	0,2	1,8	0,7	0,1	0,0	–	–
3 001–euroa, %	0,1	0,1	0,7	0,3	0,1	0,0	–	–
Yhteensä	99,8	100,1	100,0	100,1	100,0	99,9	100,1	100,0
Lukumäärä	167 232	84 931	20 609	23 875	146 623	61 056	294 147	6 662

1.4. Suurin osa yhteisösakoista tuomittiin työturvallisuusrikoksista

Vuoden 1995 syyskuusta lähtien myös oikeushenkilö eli yhtiö, yhdistys, säätiö tms. voidaan tuomita rangaistukseen sen toiminnassa tapahtuneen rikoksen johdosta. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon, jos sen lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen, tai jos oikeushenkilön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Yhteisösakko tuomitaan euromäärin. Alin rahamäärä on 850 ja ylin 850 000 euroa.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi vuonna 2011 seurata seuraavista rikoksista:

(Törkeä) kiihottaminen kansanryhmää vastaan, (törkeä) lahjuksen antaminen, (törkeä) lahjuksen antaminen kansanedustajalle, järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, (törkeä) laittoman maahantulon järjestäminen, (törkeä) eläinsuojelurikos, uhkapelin järjestäminen, väkivaltakuvauksen levittäminen, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen, törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito, sukupuolisiveellisyttä loukkaava markkinointi, (törkeä) paritus, törkeä kunnianloukkaus, (törkeä) ihmiskauppa, laiton uhkaus, (törkeä) veropetos, (törkeä) avustuspetos, avustuksen väärinkäyttö, markkinointirikos, alkoholijuoman markkinointirikos, kilpailumenettelyrikos, yritysvakoilu, yrityssalaisuuden väärinkäyttö, (törkeä) lahjominen elinkeinotoiminnassa, (törkeä) lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, (törkeä) kätkemisrikos, ammattimainen kätkemisrikos, (törkeä) rahanpesu, tuottamuksellinen rahanpesu, (törkeä) väärennys, väärennysaineiston hallussapito, ydinräjähdერიkos,

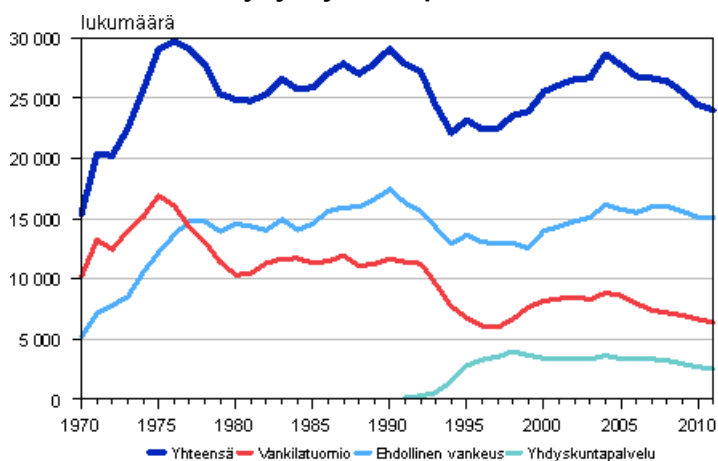
yleisvaarallisen rikoksen valmistelu, vaaran aiheuttaminen tietojenkäsittelylle, kaikki terrorismirikokset, (törkeä) vahingonteko, (törkeä) petos, (törkeä, lievä) rahanväärennys, rahanväärennyksen valmistelu, väärän rahan käyttö, (törkeä) maksuvälinepetos, maksuvälinepetoksen valmistelu, (törkeä) viestintäsalaisuuden loukkaus, (törkeä) tietoliikenteen häirintä, (törkeä) tietojärjestelmän häirintä, (törkeä) tietomurto, ydinenergian käyttörikos, räjähdერიkos ja varomaton käsittely, (törkeä) säännöstelyrikos, salakuljetus, törkeä tulliselvitysrikos, puolustustarvikkeiden maastavientirikos, työturvallisuusrikos, kaikki ympäristöririkokset, törkeä metsästysrikos, tekijänoikeusrikos, (törkeä) huumausainerikos, huumausainerikoksen valmistelu ja (törkeä) huumausainerikoksen edistäminen, (törkeä) alkoholirikos, kaikki arvopaperimarkkinarikokset.

Vuonna 2011 käräjäoikeuksissa tuomittiin 29 yhteisösakkoa, yksi vähemmän kuin edellisvuonna. Yhteisösakkoa tuomittiin työturvallisuusrikoksista (25), ympäristön turmelemisesta (2), lahjuksen antamisesta (1) ja törkeästä avustuspetoksesta (1). Keskimääräinen yhteisösakko oli lähes puolet pienempi kuin vuonna 2010 ollen 6 707 euroa ja mediaani 4 000 euroa.

1.5. Vankeus, yhdyskuntapalvelu ja valvontarangaistus

Ehdottomaan vankeuteen tuomittiin 5 995 kertaa, mikä oli neljä prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. 1.11.2011 käyttöön otettua valvontarangaistusta tuomittiin viisi kertaa. Yhdyskuntapalvelua tuomittiin puolestaan 2 496 kertaa ja seitsemän prosenttia vähemmän kuin vuonna 2010. Näiden lisäksi 411 tapauksessa aikaisempi ehdoton vankeus tai yhdyskuntapalvelu katsottiin riittäväksi seuraamukseksi. Ehdollisia vankeustuomioita annettiin edellisvuoden tavoin hieman alle 15 100. Vuonna 2011 alioikeuksissa tuomittiin 23 elinkautista, kun vuonna 2010 elinkautisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 25 kappaletta. Elinkautisrangaistuksia on viime vuosina tuomittu enemmän kuin esimerkiksi 10 vuotta sitten: Viisivuotisjaksolla 1997–2001 tuomittiin yhteensä 40 elinkautisrangaistusta, kun vuosina 2007–2011 elinkautisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 86 kappaletta.

Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970-2011

1.5.1. Yhdyskuntapalvelua käytettiin eniten rattijuopumuksesta tuomittaessa

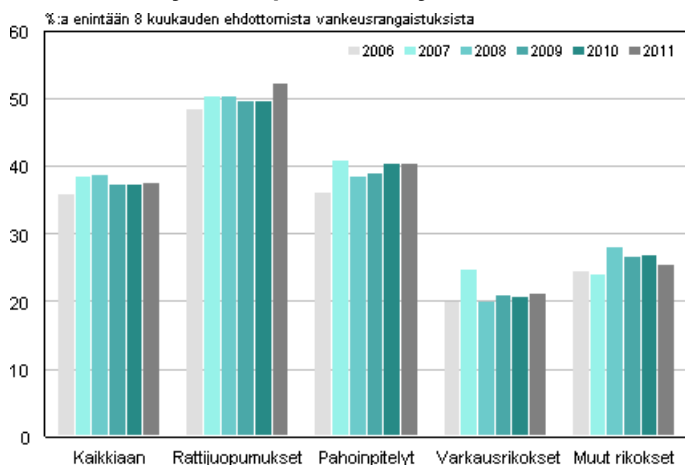
Yhdyskuntapalvelu on enintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Lisäksi edellytetään, että rikosentekijä on antanut suostumuksensa palvelun suorittamiseen ja että hänen voidaan olettaa suoriutuvan palvelusta. Yhdyskuntapalvelu käsittää 20–200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Enintään kymmenen tuntia rangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa osallistumalla uusintarikollisuuden vähentämistä tukeviin toimintaohjelmiin tai käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja. Asevelvollisuudesta kieltäytymisestä, siviilipalveluksesta kieltäytymisestä tai siviilipalvelusrikoksesta yhdyskuntapalvelua ei saa tuomita.

Yhdyskuntapalvelun vakinaistuttua vuoden 1997 alusta laissa säädetään aiempaa tarkemmin, milloin tuomioistuimen on tuomittava yhdyskuntapalvelua ja milloin vankilarangaistus. Edellä mainittujen

muodollisten edellytysten täytyessä pääsääntönä on aina yhdyskuntapalveluun tuomitseminen. Laissa on kolme perustetta, jotka tuomioistuimen harkinnan mukaan voivat johtaa pääsäännöstä poikkeamiseen eli vankilarangaistukseen tuomitsemiseen. Perusteina voivat olla aiemmat ehdottomat vankeusrangaistukset tai yhdyskuntapalvelurangaistukset. Kolmantena mainitaan muut painavat syyt, jotka voivat liittyä esimerkiksi rikoksen laatuun tai tekohetkeen.

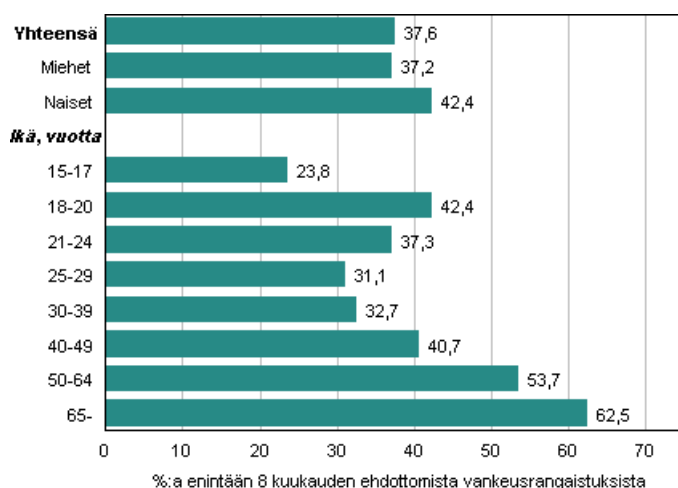
Yhdyskuntapalvelun käyttöaste vuonna 2011 oli 37 prosenttia (yhdyskuntapalveluun tuomittujen osuus sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista, jotka rangaistuksen pituuden ja rikoksen puolesta oli muunnettavissa yhdyskuntapalveluksi). Käyttö oli samalla tasolla kuin edellisvuonna. Selvästi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin rattijuopumuksista tuomittaessa, jolloin yhdyskuntapalvelua sai 52 prosenttia enintään kahdeksan kuukauden ehdottomaan vankeuteen tuomituista. Seuraavaksi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin pahoinpitelystä tuomittaessa, jolloin 40 prosenttia tuomittiin yhdyskuntapalveluun. Varkausuomioissa vastaava osuus oli 21 prosenttia. Rattijuopumuksia tuomittiin yhdyskuntapalveluun 55 prosenttia kaikista yhdyskuntapalveluun tuomituista. Heidän osuutensa enintään kahdeksan kuukauden vankeustuomioista oli vain 40 prosenttia.

Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2006–2011

Naisilla yhdyskuntapalvelun käyttöaste enintään kahdeksan kuukauden vankeusrangaistuksista oli 42 ja miehillä 37 prosenttia. Naisilla käyttöaste väheni lähes kolme prosenttiyksikköä ja miehillä käyttöaste pysyi jokseenkin samalla tasolla verrattuna vuoteen 2010. Ikäryhmittäin tarkasteltuna käyttöaste oli edelleen korkein 50 vuotta täyttäneiden tai sitä vanhempien kohdalla.

Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2011

Hovioikeuspiireittäin tarkasteltuna yhdyskuntapalvelun käyttöaste oli suurin Itä-Suomen hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa ja pienin Helsingin hovioikeuspiirin alueella. Käräjäoikeuden mukaan jaotellut tiedot löytyvät tilaston kotisivun ensimmäisestä tietokantataulusta.

Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2011

Hovioikeuspiiri	Muuntokelpoisia yhteensä (lkm)	niistä muunnettu yhteensä (lkm)	Käyttöaste yhteensä, %	Käyttöaste törkeissä rattijuopumuksissa, %
Itä-Suomi	733	365	49,8	62,9
Vaasa	1 195	523	43,8	59,2
Rovaniemi	617	257	41,7	55,0
Turku	1 714	653	38,1	57,1
Kouvola	843	320	38,0	56,7
Koko maa	6 625	2 496	37,7	57,1
Helsinki	1 523	378	24,8	49,1

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on pääsääntöisesti suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Toimeenpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos. Jos tuomittu epäonnistuu yhdyskuntapalvelun suorittamisessa, rangaistus muunnetaan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää. Vuonna 2011 yhdyskuntapalvelun suorittamisen laiminlyönnin tai palveluehtojen muun törkeän rikkomisen vuoksi päätöksiä, joissa suorittamatta oleva osa muunnettiin takaisin ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, annettiin 407. Tuomioistuin pidensi palvelun täytäntöönpanoaikaa 139 kertaa. Uuden vankeustuomion yhteydessä aiemman yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai jatkaminen kiellettiin viisi kertaa. Lisäksi 59 tapauksessa syyttäjän vaatimus yhteiskuntapalvelun takaisinmuunnosta vankeudeksi hylättiin, peruutettiin (syyttäjän toimesta) tai raukesi.

1.5.2. Valvontarangaistus käyttöön vuonna 2011

Enintään kuuden kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu voidaan tietyin edellytyksin vankeuden sijasta tuomita samanpituisen valvontarangaistukseen. Valvontarangaistus sijoittuu siis ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Valvontarangaistuksen sisältönä on tuomitun velvollisuus pysyä asunnossaan sekä osallistua valvontatapaamisiin ja osallistua työhön, koulutukseen tai muuhun vastaavaan tuomitun toimintakykyä ja sosiaalisia valmiuksia ylläpitävään tai edistävään toimintaan. Valvontarangaistukseen tuomitseminen on mahdollista vain rikoksentehtäjän suostumuksella. Tarkemmin valvontarangaistuksesta säädetään valvontarangaistuksesta annetussa laissa (330/2011). Valvontarangaistuksen ehtojen toistuva tai vakava rikkominen johtaa rangaistuksen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi.

Valvontarangaistusta tuomittiin viisi kertaa rangaistuksen kahden ensimmäisen voimassaolokuukauden aikana 1.11.–31.12.2011. Valvontarangaistusta tuomittiin varkaudesta (2), törkeästä rattijuopumuksesta (1), väärennyksestä (1) ja huumausainerikoksesta (1). Vuonna 2011 tuomitujen valvontarangaistusten keskimääräinen pituus oli 2,6 kuukautta.

1.5.3. Ehdollinen ja ehdoton vankeusrangaistus

Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Jos ehdollista vankeutta yksinään on pidettävä riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta, voidaan sen ohessa tuomita sakkoa tai, jos ehdollinen vankeus on vuotta pidempi, 20–90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi koeajaksi valvontaan, milloin tätä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi sekä uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Vuonna 2011 alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittiin ehdolliseen vankeuteen 2 582 henkilöä. Heistä kolmasosa (33 %) määrättiin koeajaksi valvontaan. Oheissakon sai maksettavakseen 50 prosenttia ehdolliseen vankeuteen tuomituista. Yhdeksän kymmenestä oheissakosta määrättiin törkeästä rattijuopumuksesta tuomituille. Yli vuoden pituisia ehdollisia vankeuksia tuomittiin 736 kappaletta, joista 195 tapauksessa eli runsaassa 26 prosentissa tuomittiin lisäksi yhdyskuntapalvelua.

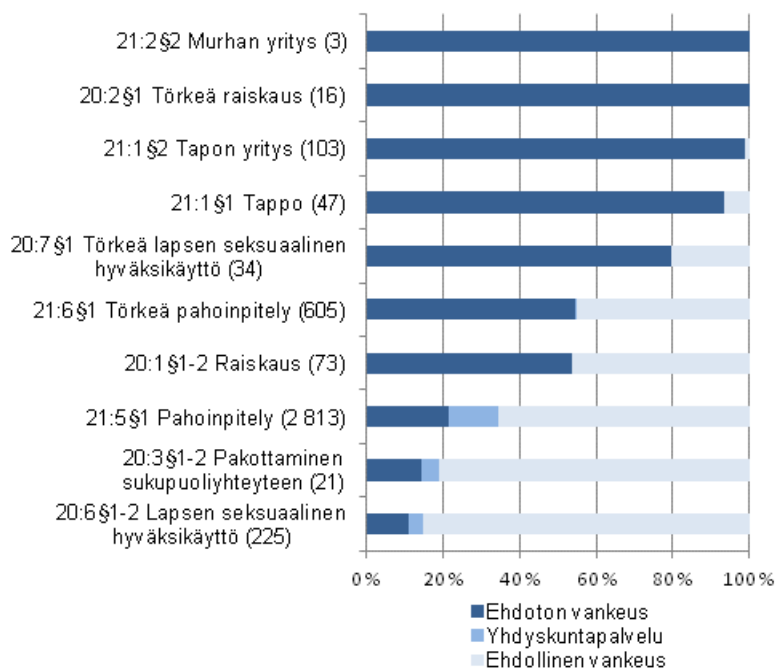
Kaikista vankeustuomioista lähes 42 prosenttia tuomittiin ensisijassa (päärikos) rattijuopumuksista (RL 23:3–4 §), 15 prosenttia pahoinpitelyistä (RL 21:5–6 §) ja 9 prosenttia varkauksista (RL 28:1–2 §). Ehdoton (määräaikainen) vankeus oli vuonna 2011 keskimäärin 11,1 kuukautta, yhdyskuntapalveluksi muunnettu vankeus keskimäärin 3,3 ja ehdollinen keskimäärin 3,7 kuukautta.

Taulukko 3. Eräiden rikosten ehdottomat vankeusrangaistukset käräjäoikeuksissa 2007–2011

Tuomion päärikos	Vuosi	Ehdoton vankeusrangaistus			Ehdottomien vankeusrangaistusten lukumäärä	Tuomioiden lukumäärä yhteensä
		Keskipituus kuukautta	% kaikista rikoksen rangaistuksista	% kaikista ehdottomista vankeusrangaistuksista		
Törkeä rattijuopumus	2007	3,9	13,6	25,5	1 779	13 100
	2008	3,9	13,8	25,1	1 724	12 496
	2009	3,7	13,3	21,8	1 449	10 902
	2010	3,7	12,4	19,8	1 244	10 066
	2011	3,7	10,5	17,1	1 026	9 761
Törkeä pahoinpitely	2007	24,2	58,0	4,9	350	603
	2008	24,6	55,7	5,4	371	666
	2009	24,8	55,2	5,4	359	650
	2010	24,4	54,2	5,0	313	578
	2011	25,6	54,2	5,5	329	607
Törkeä huumausainerikos	2007	38,7	80,3	3,5	249	310
	2008	47,2	71,1	3,2	219	308
	2009	42,4	79,2	3,9	259	327
	2010	36,8	69,8	4,6	289	414
	2011	43,1	75,5	5,5	327	433
Tappo	2007	111,7	93,7	0,8	59	63
	2008	115,3	94,5	1,0	69	73
	2009	110,9	90,0	0,7	45	50
	2010	117,3	87,5	0,7	42	48
	2011	113,5	84,6	0,7	44	52
Tapon yritys	2007	47,2	88,0	1,2	88	100
	2008	46,4	93,3	1,4	97	104
	2009	46,6	94,2	1,5	97	103
	2010	47,7	94,1	1,5	95	101
	2011	44,8	94,4	1,7	102	108

Vuonna 2011 kaikki murhan yrityksestä ja törkeästä raiskauksesta tuomitut tuomittiin ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Raiskauksesta ja törkeästä pahoinpitelystä määrättiin ehdotonta vankeutta puolestaan hieman yli puolelle rangaistukseen tuomituista. Valtaosa lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä (85%) ja sukupuoliyhteyteen pakottamisesta (81 %) tuomituista sai ehdollista vankeutta. Rangaistuskäytäntöihin vaikuttavat laissa säädetyt vankeusrangaistusten minimi- ja maksimijat, jotka vaihtelevat rikoksittain. (Kuvio 6.) Tämän tilaston kotisivun tietokantataulukoissa on lisää tietoja eri rikostuomioiden rangaistuslajeista ja rangaistusten pituuksista.

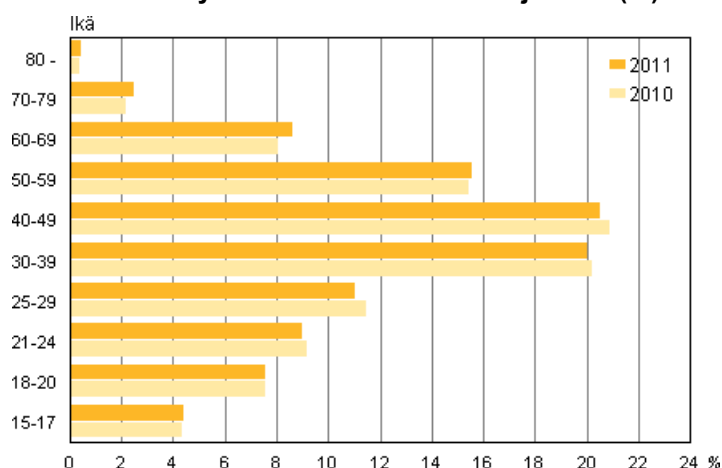
Kuvio 6. Ehdottoman ja ehdollisen vankeuden sekä yhdyskuntapalvelun osuudet (%) eräissä henki-, väkivalta- ja seksuaalirikostuomioissa 2011 (vankeusrangaistusten lkm)

1.6. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittiin 33 nuorta

Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Vuonna 2011 alioikeuksien mielestä painavia syitä löytyi 33:n kohdalla, mikä oli yhdeksän tuomiota enemmän kuin edellisvuonna. Yhdyskuntapalveluun tuomittiin viisi (2010:8) nuorta ja yhdeksässä (2010:18) tapauksessa katsottiin aikaisempi rangaistus sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta. Kaikki ehdottomaan vankeusrangaistukseen ja yhdyskuntapalveluun tuomitut alle 18-vuotiaat olivat miehiä. Ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 570 alle 18-vuotiaille, mikä oli 20 tuomiota enemmän kuin vuonna 2010. Kaikista tuomituista (rikesakot mukaan lukien) oli 15–17-vuotiaita yli neljä prosenttia ja 18–20-vuotiaita lähes kahdeksan prosenttia (kuvio 7). Oikeudessa tuomituista näiden ikäluokkien yhteinen osuus oli 18 prosenttia.

Kuvio 7. Oikeudessa tuomittujen, rangaistusmääräyksen tai rikesakon saaneiden ikäryhmittäiset osuudet 2011 ja 2010 (%)

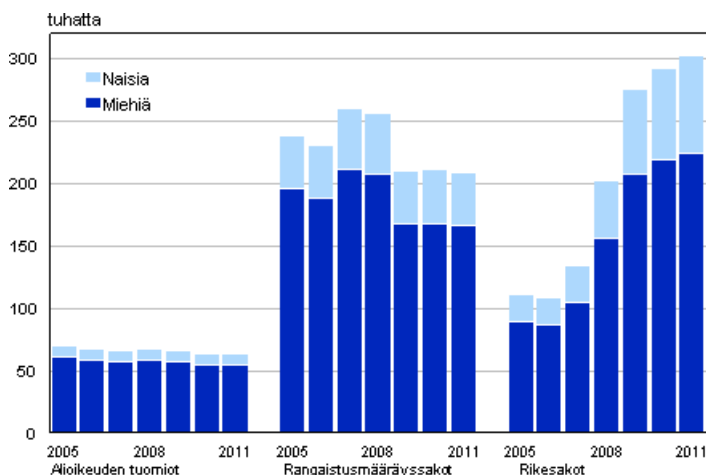

1.7. Lähes neljännes rangaistukseen tuomituista naisia

Kaikista vuonna 2011 rangaistukseen tuomituista 23 prosenttia (130 000) oli naisia. Naisten osuus rangaistuisista on kasvanut jo useamman vuosikymmenen ajan. Alioikeuksissa tuomituista 15 prosenttia oli naisia, kun rangaistusmääräyssakkoja saaneista 20 ja rikesakkoja saaneista 26 prosenttia oli naisia. Alioikeuksissa naisia määrättiin useammin sakkoihin (naisten osuus 20 %) ja ehdolliseen vankeuteen (15 %) kuin yhdyskuntapalveluun (8 %) ja ehdottomaan vankeuteen (7 %).

Naisia tuomittiin keskimertoa enemmän esimerkiksi kunnianloukkauksesta (naisia 38 %), alkoholilain rikkomisesta (36 %), petoksesta (34 %), ulkomaalaislain rikkomisesta (34 %), kavalluksista (33 %) ja väärennyksestä (32 %). Naisten osuus rangaistuisista oli taas pienempi sotilasrikoksissa (0,3 %), ympäristörikoksissa (1,7 %), seksuaalirikoksissa (1,9 %).

Kuvio 8. Rangaistukseen tuomitut naiset ja miehet 2005–2011 (lkm)

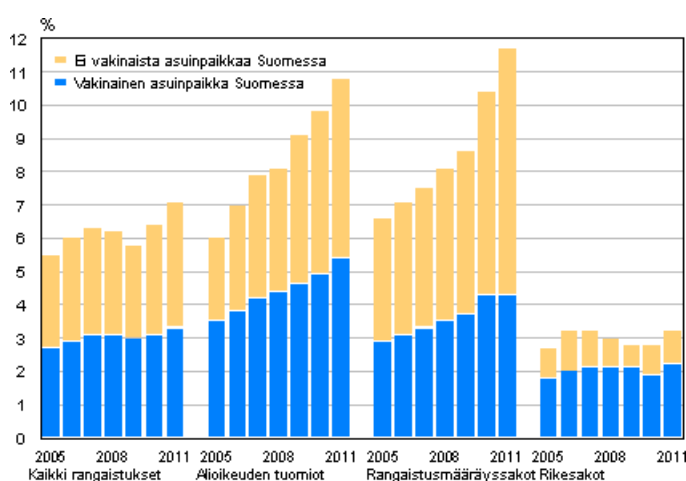
1.8. Rangaistukseen tuomituista ulkomaalaisista yli puolet ulkomailla asuvia

Ulkomaan kansalaisia tuomittiin rangaistukseen yhteensä 40 800 kertaa vuonna 2011. Vastaava luku oli 36 200 vuonna 2010 ja 31 600 vuonna 2009. Yli 53 prosenttia (21 800) rangaistuksen saaneista ulkomaalaisista ei asunut vakinaisesti Suomessa. Ulkomailla asuvien tuomittujen ulkomaalaisten määrä oli 18 prosenttia suurempi kuin edellisvuonna ja 43 prosenttia suurempi kuin vuonna 2009. Suomessa asuvien ulkomaalaisten tuomittujen määrä (19 000) kasvoi puolestaan seitsemän prosenttia edellisvuodesta ja 16 prosenttia vuodesta 2009.

Tuomioistuimissa tuomittiin 6 800 ulkomaan kansalaista, mikä on lähes 11 prosenttia kaikista tuomituista ja 10 prosenttia enemmän kuin vuonna 2010. Tuomioistuimissa tuomituista ulkomaalaisista puolella (3 400) ei ollut vakinaista asuinpaikkaa Suomessa. Suomessa vakinaisesti asumattomien ulkomaalaisten alioikeustuomioiden määrä on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2005, jolloin niitä oli hieman yli 1 700. Rangaistumääräyssakkoja määrättiin 24 400 ulkomaalaiselle, mikä oli 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2010. Rikesakkoja sai puolestaan lähes 9 700 ulkomaalaista, mikä oli jopa 18 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Ulkomailla asuvien ulkomaalaisten tuomittujen määrä kasvoi eniten rangaistumääräyssakkojen ja rikesakon saaneiden kohdalla. Rangaistukseen tuomittujen ulkomaalaisten joukossa oli kaikkiaan 149:n eri valtion kansalaisia, ja eniten rangaistuksia tuomittiin venäläisille ja virolaisille. Tuomituista ulkomaan kansalaisista 76 prosenttia oli EU27-maiden ja muun Euroopan valtioiden kansalaisia. Valtaosa (61 %) heistä ei asunut vakinaisesti Suomessa. Suurimmalla osalla (83 %) Euroopan ulkopuolisten valtioiden rangaistukseen tuomituista kansalaisista vakituinen asuinvaltio oli puolestaan Suomi.

Kuvio 9. Ulkomaalaisten osuus tuomituista 2005–2011 (%)

1.9. Lähes kaikki nuorisorangaistukseen tuomitut miehiä

Vuoden 2005 alusta nuorisorangaistus on ollut käytettävissä koko maassa. Rangaistuksen kokeilu aloitettiin helmikuussa 1997. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta, jos sakko on rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys ja tekijän aikaisemmat rikokset huomioon ottaen riittämätön rangaistus, eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Lisäksi tuomitsemista on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi ja uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Nuorisorangaistusta tuomitaan neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Tuomittu on valvonnassa rangaistuksen ajan. Nuorisorangaistus sisältää valvontatapaamisia, valvonnan alaisena suoritettavia sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia sekä niiden yhteydessä annettavaa tukea ja ohjausta. Nuorisorangaistus sisältää myös valvonnassa tapahtuvaa työelämään ja työn tekemiseen perehtymistä, jollei sitä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana tai se ole erityisen vaikeasti järjestettävissä.

Nuorisorangaistuksia tuomittiin käräjäoikeuksissa 18 kappaletta vuonna 2011. Rangaistuksen pituus oli keskimäärin 6,2 kuukautta. Tuomitut olivat yhtä lukuun ottamatta miehiä.

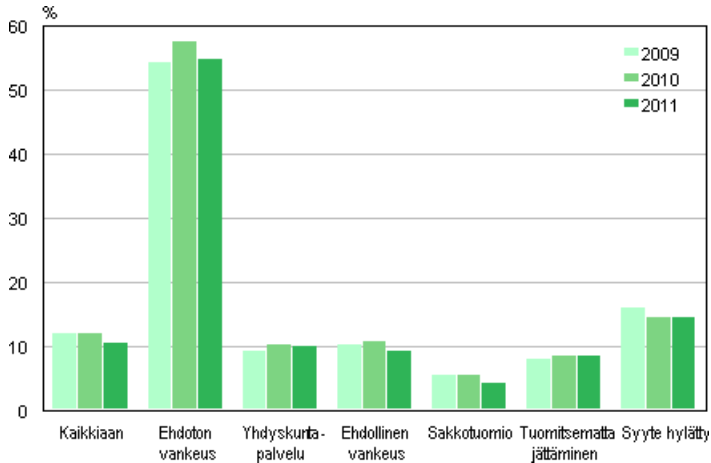
1.10. Vapauttavia tuomioita 3 250

Varsinaisessa oikeudenkäynnissä jätettiin tuomitsematta rangaistukseen 702 syylliseksi todettua. Yleisimmät perusteet olivat rikoksen vähäisyys ja tekijän nuoruus. Syyntakeettomana jätettiin tuomitsematta 52 henkilöä. Vapauttavan tuomion sai 3 250 vastaajaa, mikä on lähes viisi prosenttia kaikista syytetyistä. Lisäksi 1 150:n osalta syyte jätettiin sillensä.

1.11. Valitusprosentti 11

Vastaaja valitti yhdeksässä prosentissa, syyttäjä 1,5 prosentissa ja muu asianosainen 1,6 prosentissa päätöksistä. Syytteen hylkäävissä päätöksissä valittaminen oli keskimääräistä yleisempää (15 %). Suhteellisesti eniten valitettiin ehdottomista vankeustuomioista (55 %). Vähiten muutosta haettiin silloin, kun rangaistuksena oli sakko (4 %).

Kuvio 10. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista rangaistuslajeittain 2009–2011 (%)

1.12. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2011

Rikoslaisa tuli vuoden 2011 aikana voimaan useita uusia rangaistussäännöksiä sekä muita rikosnimikemuutoksia. Rikoslain 11 lukuun lisättiin 1.6.2011 uusi rangaistussäännös *törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan* (RL 11:10§1), joka on jo voimassa olevaa rikosnimikettä *kiihottaminen kansanryhmää vastaan* ankarammin rangaistava tekemuoto. Rikoslain 20 lukuun puolestaan lisättiin 1.6.2011 rikosnimikkeet *lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin* (RL 20:8b§) sekä *sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen* (RL 20:8c§). Myös edellä mainittujen rikosten yritykset säädettiin rangaistaviksi. Lisäksi rikoslain 20 luvun rikoksista *lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö*, *seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta* sekä viimeksi mainitun rikoksen yrityksestä säädettiin ankarampi rangaistus.

Lahjontaan liittyviä uusia rikosnimikkeitä olivat 1.10.2011 alkaen *törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle* (RL 16:14b§1), *törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana* (RL 40:4§1), *törkeä lahjominen elinkeinotoiminnassa* (RL 30:7a§1) sekä *törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa* (RL 30:8a§1). Törkeiden tekemuotojen myötä nimikkeiden *lahjuksen antaminen kansanedustajalle* ja *lahjuksen ottaminen kansanedustajana* rangaistusta alennettiin.

Rikoslain 17 lukuun lisättiin 1.1.2011 laitton *Etelämanneralueen mineraaliesiintymään kajoaminen* (RL 17:3a§1), joka korvasi rikoslain ulkopuolisen rangaistussäännöksen *laitton kajoaminen mineraaliesiintymään* (28/1998). Samaan lukuun lisättiin 1.3.2011 myös *törkeä eläinsuojelurikos* (RL 17:14a§1) sekä 48 lukuun 1.4.2011 *törkeä metsästysrikos* (RL 48:1a§) ja *törkeä laittoman saaliin kätkeminen* (RL 48:4a§). Rikoslain 30 luvun 1.1.2011 voimaan tulleet *markkinointirikos* (RL 30:1§) ja *kuluttajaluottorikos/kulutusuottorikos* (RL 30:3§) korvasivat kuluttajasuojalain (38/1978) kumotut rangaistussäännökset *kuluttajansuojarikkomuksen* ja *kuluttajaluottorikkomuksen*.

Rikoslain ulkopuolisissa laeissa säädettiin myös uusista rangaistavista rikosnimikkeistä. Kesäkuun alussa voimaan tullut ajokorttilaki (386/2011) sisälsi uuden rangaistussäännöksen *luvaton kuljettajaopetustoiminnan harjoittaminen*. Laki alkoholukon hyväksymisestä liikenteeseen (1109/2010) toi puolestaan 1.8.2012 uuden rangaistussäännöksen *alkolukkorikkomus* ja laki alkoholukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa (1110/2010) rangaistussäännöksen *alkolukon käyttörikkomus*. Muita 2011 voimaan tulleita rangaistussäännöksiä olivat *kalastusrekisteririkkomus*, *EMAS-logon käyttörikkomus*,

syöttötariffisäännösten rikkominen, merityösopimuslakirikkomus, laivatoimikuntarikkomus, laivaväen lääkärintarkastusrikkomus.

Lisäksi lievät pahoinpitelyt siirtyivät vuoden 2011 alusta alkaen virallisen syytteen alaisiksi silloin, kun ne kohdistuvat alaikäiseen, tekijälle läheiseen henkilöön tai henkilöön, joka suorittaa työtehtäviään. Ennen vuotta 2011 lievät pahoinpitelyt olivat asianomistajarikoksia, toisin sanoen rankaiseminen lievästä pahoinpitelystä edellytti, että uhri vaatii tekijälle rangaistusta.

Päivitetty rikosnimikkeistö on saatavissa Tilastokeskuksesta.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja rangaistukseen tuomitut 1950, 1960, 1970, 1980–2011; rikesakot 1983–2011

Vuosi	Syytetyt yhteensä	Rangaistukseen tuomitut														Rikesakot
		yhteensä		Vankeus						Sakko				Muu rangaistus ¹⁾		
				ehdoton		ehdollinen		Niissä oheissakko		varsinaisessa oikeudenkäynnissä		rangaistusmääräyksin				
lkm	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	
1950	135 530	129 189	100,0	6 741	5,0	2 812	2,2	.	.	39 027	30,2	80 525	62,3	354	0,3	.
1960	206 334	199 315	100,0	6 900	3,5	3 686	1,8	.	.	40 818	20,5	147 650	74,1	261	0,1	.
1970	216 963	208 441	100,0	10 212	4,9	5 215	2,5	.	.	42 248	20,3	150 542	72,2	224	0,1	.
1980	329 344	321 476	100,0	10 326	3,2	14 556	4,5	5 803	39,9	47 401	14,7	249 006	77,5	187	0,1	.
1981	333 939	325 837	100,0	10 438	3,2	14 338	4,4	5 840	40,7	47 916	14,7	252 952	77,6	193	0,1	.
1982	330 995	322 901	100,0	11 304	3,5	14 027	4,3	5 477	39,0	47 755	14,8	249 582	77,3	233	0,1	.
1983	359 234	350 780	100,0	11 664	3,3	14 934	4,3	6 405	42,9	50 983	14,5	272 984	77,8	215	0,1	45 517 ²⁾
1984	332 669	324 500	100,0	11 695	3,6	14 069	4,3	5 850	41,6	50 145	15,5	248 337	76,5	254	0,1	120 810
1985	332 688	325 057	100,0	11 319	3,5	14 566	4,5	6 252	42,9	49 956	15,3	248 969	76,6	247	0,1	94 738
1986	353 930	346 331	100,0	11 467	3,3	15 601	4,5	6 909	44,3	50 774	14,6	268 300	77,5	189	0,1	92 750
1987	382 955	374 769	100,0	11 915	3,2	15 937	4,3	6 877	43,2	53 075	14,2	293 699	78,4	143	0,0	91 451
1988	393 441	385 525	100,0	11 061	2,9	15 955	4,1	7 434	46,6	52 475	13,6	305 911	79,3	123	0,0	79 143
1989	401 375	394 035	100,0	11 245	2,9	16 601	4,2	7 929	47,8	53 036	13,5	313 067	79,5	86	0,0	66 758
1990	401 109	393 605	100,0	11 657	3,0	17 428	4,4	8 472	48,6	52 542	13,3	311 889	79,2	89	0,0	69 229
1991	412 022	404 884	100,0	11 533	2,8	16 312	4,0	8 526	52,3	51 950	12,8	325 030	80,3	59	0,0	67 143
1992	397 595	390 862	100,0	11 538	3,0	15 638	4,0	7 743	49,5	47 480	12,1	315 940	80,8	266	0,1	78 802
1993	393 052	386 863	100,0	10 126	2,6	14 250	3,7	6 371	44,7	41 168	10,6	321 060	83,0	259	0,1	79 055
1994	365 636	359 656	100,0	9 186	2,6	12 936	3,6	5 741	44,4	38 862	10,8	298 408	83,0	264	0,1	64 793
1995	344 801	338 960	100,0	9 557	2,8	13 624	4,0	6 801	49,9	38 027	11,2	277 530	81,9	222	0,1	52 009
1996	344 153	328 451	100,0	9 378	2,9	13 039	4,0	6 740	51,7	36 330	11,1	269 501	82,1	203	0,1	63 478
1997	313 158	307 352	100,0	9 503	3,1	12 962	4,2	6 809	52,5	35 132	11,4	249 460	81,2	295	0,1	58 861
1998	328 119	323 662	100,0	10 609	3,3	12 963	4,0	7 397	57,1	33 927	10,5	264 930	81,9	1 233	0,4	62 006
1999	297 381	292 524	100,0	11 326	3,9	12 549	4,3	6 848	54,6	34 226	11,7	232 873	79,6	1 550	0,5	69 210
2000	266 059	260 573	100,0	11 564	4,4	13 974	5,4	7 146	51,5	37 514	14,4	196 156	75,3	1 365	0,5	103 499
2001	308 802	303 053	100,0	11 740	3,9	14 342	4,7	7 412	51,7	38 948	12,9	236 448	78,0	1 575	0,5	103 013
2002	261 225	255 802	100,0	11 800	4,6	14 774	5,8	7 823	53,0	36 584	14,3	191 011	74,7	1 633	0,6	96 608
2003	288 905	283 755	100,0	11 604	4,1	15 074	5,3	8 094	53,7	36 460	12,8	218 883	77,1	1 734	0,6	99 099
2004	307 956	302 378	100,0	12 470	4,1	16 168	5,3	9 320	57,6	39 420	13,0	232 613	76,9	1 707	0,6	109 634
2005	310 596	305 029	100,0	12 003	3,9	15 759	5,2	8 930	56,7	38 291	12,6	237 472	77,9	1 504	0,5	110 977
2006	300 447	295 008	100,0	11 287	3,8	15 515	5,3	8 755	56,4	36 813	12,5	229 731	77,9	1 662	0,6	108 446
2007	328 909	323 751	100,0	10 711	3,3	15 960	4,9	9 353	58,6	36 696	11,3	258 890	80,0	1 494	0,5	133 833
2008	325 785	320 533	100,0	10 408	3,2	16 000	5,0	9 038	56,5	37 615	11,7	255 037	79,6	1 473	0,5	201 742
2009	278 603	273 468	100,0	9 909	3,6	15 594	5,7	7 972	51,1	37 477	13,7	208 983	76,4	1 505	0,6	274 460
2010	277 982	273 038	100,0	9 333	3,4	15 099	5,5	7 553	50,0	36 120	13,2	210 906	77,2	1 580	0,6	291 283
2011	274 970	269 867	100,0	8 929	3,3	15 076	5,6	7 509	49,8	36 645	13,6	207 679	77,0	1 538	0,6	301 191

1) 1950–91: tuomitut uhkasakot ei sisälly

2) 1.9.-31.12.

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset

1. Tilastotietojen relevanssi

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto sisältää tietoja ensimmäisessä oikeusasteessa tuomituista rangaistuksista, rangaistukseen tuomitsematta jätetyistä sekä hylätyistä ja rauenneista syytteistä. Käräjäoikeuksissa ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena syytettyjen lisäksi tilastossa ovat mukana syyttäjän antamat rangaistusmääräyssakot ja lähinnä poliisin määräämät rikesakot.

Tilastossa ovat eri rangaistuksiin tuomitut rangaistuksen määrän mukaan sekä keskirangaistukset rikoksittain. Yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. Erityisiä rangaistuksia virkamiehiä varten ovat varoitus ja viraltapano. Sotilaan kurinpitorangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon. Tilastosta on saatavissa myös rangaistuksen mittaamisperusteet ja tuomitsematta jättämisperusteet. Muista rikosoikeudellisista seuraamuksista tilasto kattaa tuomioistuimen määräämän ajokiellon, liiketoimintakiellon, metsästyskiellon, eläintenpitokiellon ja sotilasarvon menettämisen. Syytettyä tai tuomittua kuvaavina tietoina ovat ikä, sukupuoli ja kansalaisuus. Usein kysytyjä tietoja, joita tästä tilastosta ei saa, ovat rikoksen uhreja ja heille tuomittuja yksityisoikeudellisia korvauksia koskevat tiedot.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastoon sisältyvät seuraavat henkilöt:

- käräjäoikeuksissa varsinaisessa oikeudenkäynnissä syytetyt
- hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytetyt
- henkilöt, joille on annettu rangaistusmääräys
- henkilöt, joille on annettu rikesakko
- sekä henkilöt, jotka asianomistajana, todistajana tai asiantuntijana on tuomittu rikosasiassa rangaistukseen

Yleissääntönä on, että henkilö esitetään tilastossa yhtä monta kertaa kuin hänellä on edellä mainittuja ratkaisuja vuoden aikana (henkilöiden bruttomäärä). Toinen keskeinen tilastossa sovellettava esitystapa on niin sanottu tuomion päärikossääntö. Päärikos on tilastoinnissa käytettävä käsite. Päärikos määritellään täysin ohjelmallisesti sen jälkeen, kun vastaajan kaikille syyksi luetuille rikoksille sekä hylätyille ja rauenneille syytteille on saatu rikoskoodi.

Tuomioistuinratkaisut: Jos vastaajan ratkaisussa on useampi kuin yksi rikos tai hylätty syyte (syyksi luetujen rikosten, hylättyjen ja rauenneiden syytteiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi), määritellään syytetylle tilastossa tuomion (syytekerran) päärikos seuraavilla kriteereillä. Niitä käytetään esitetystä järjestyksessä niin pitkälle kuin päärikoksen määrittämiseksi on tarpeen.

1. Päärikos on rikos, joka on johtanut ankarimpaan (rangaistus)seuraamukseen. Käytetty ankaruusjärjestys on seuraava:
 - elinkautinen vankeus
 - määräaikainen ehdoton vankeus
 - aikaisempi ehdoton vankeus koskee tätäkin rikosta
 - valvontarangaistus
 - yhdyskuntapalvelu
 - aikaisempi yhdyskuntapalvelu koskee tätäkin rikosta
 - nuorisorangaistus
 - ehdollinen vankeus
 - aresti
 - poistumisrangaistus
 - sakko
 - kurinpitosakko
 - rikesakko
 - varoitus
 - rangaistukseen tuomitsematta jättäminen

- syyte hylätty
 - syyte rauennut
 - tuomittu euromääräinen uhkasakko
2. Jos päärikos on vielä löytymättä, siksi valitaan rikos, jolla on ankarin laissa säädetty rangaistusasteikko (vankeusmaksimi, vankeusminimi, sakkomaksimi, sakkominimi).
 3. Eri rikoksista, joilla on laissa sama rangaistusasteikko, päärikos valitaan rikosnimikkeiden ensisijaisuussääntöjen avulla. Säännöt pidetään samoina vuodesta toiseen.
 4. Kriteerien 1-3 suhteen samanlaisista rikoksista valitaan tekoajaltaan viimeisin, tai jos niitä on useita jokin niistä

Jos vastaajalla on ratkaisussa vain yksi rikos tai hylätty syyte, se on tietenkin tuomion päärikos.

Vaikka tuomion päärikos onkin yleisimmin käytetty tilastoyksikkö, tilastosta on saatavissa myös kaikkien syyksi luettujen rikosten ja hylättyjen syytteiden määrät rikoksittain.

Rangaistusmääräykset: Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rangaistusmääräyksen päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Rikesakot: Jos samalla kertaa olisi määrättävä kahdesta tai useammasta rikkomuksesta rikesakko, määrätään rikesakko lain mukaan siitä rikkomuksesta, josta on säädetty ankarin rikesakko. Tilaston perusaineistosta saadaan aina vain yksi rikkomuksen laatu ja määräyksen perusteena oleva lainkohta, joten päärikosta ei määritellä.

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös oikeustilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Henkilötilastot oikeudellisten olojen tilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1469-00).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto on kokonaistutkimus. Tilasto perustuu pääasiassa kolmeen rekisteriin: tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin (TL/RAR), rangaistusmääräysrekisteriin ja rikesakkorekisteriin. Liiketoimintakieltoja täydennetään lisäksi liiketoimintakielto rekisteristä. Rekisterinpitäjänä näissä kaikissa on oikeusrekisterikeskus.

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin rekisteröityjen ryhmiä ovat rikostuomioiden vastaajat sekä siviiliasioissa valtiolle korvausvelvollisiksi tuomitut vastaajat. Näihin liittyviä tietoja ja tietoryhmiä rekisterissä ovat tuomion vastaajakohtaiset lopputulokset, tuomiolauselmat (asian, ratkaisun ja tuomiolauselman tunnustiedot, henkilön tiedot); tuomion lopputulos vastaajan osalta (syyksi luetut rikokset, rangaistusseuraamukset, lainkohdat, muut rikosoikeudelliset seuraamukset, hylätyt syytekohdat, korvausvelvollisuus, muut lausunnot, tutkimatta jättäminen, asian raukeaminen, tuomion lainvoimaisuus vastaajan osalta, tuomiolauselman jakelu viranomaisille). Järjestelmän säännönmukaisia tietolähteitä ovat käräjäoikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, ja vastaavasti hovioikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, pohjalta syntyvät tuomiolauselmasovelluksen tapahtumatiedot. Tuomioistuimet siirtävät tiedot rikosasiainrekisteriin tuomiolauselmajärjestelmän tapahtumatiedostosta niin sanotulla vapauttamiskomennolla. Lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja muissa pohjoismaissa tuomituista sakkotäytäntöpanolain nojalla perittävistä seuraamuksista sekä Suomen viranomaisten maksettaviksi määräämistä uhkasakoista. (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:11, s. 4)

Tilastokeskuksella on käytössä sovellus, jossa tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin ja rangaistusmääräysrekisteriin tallennetut tapaukset kooditetaan, tarkistetaan sekä tarvittaessa muokataan vuosittaisten tilastoaineistojen valmistamista varten. Sovelluksesta käytetään nimitystä TUTI eli Tuomiolauselmajärjestelmä Tilastokeskukselle. Sovellus on luotu oikeushallinnon tuomiolauselmajärjestelmän kylkeen käyttäen identtisiä välineitä ja käytäntöjä TL-järjestelmän kanssa. Sovellus on otettu tuotantokäyttöön huhtikuussa 1990. Rangaistusmääräysten käsittely lisättiin TUTI:in vuonna 1992.

Poiminta oikeushallinnon rekistereistä

Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien henkilökohtaiset ilmoitukset ratkaisuihin siirretään TUTI-sovellukseen viikoittain tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteristä. Yhteisiä ilmoituksia ei poimita. Myöskään siviili-, riita- tai hakemusasiassa korvausvelvollisen asianomaisasemassa olevia ei poimita.

Rangaistuspäätökset poimitaan rangaistuspäätöskirjasta ratkaisuvuosittain TUTI-sovellukseen seuraavan vuoden keväällä.

Rikesakkoasiat poimitaan rikesakkorekisteristä ratkaisuvuosittain seuraavan vuoden keväällä. Tätä aineistoa ei käsitellä TUTI-sovelluksessa. Alioikeudessa määrätty rikesakot perustuvat tuomiolauselmajärjestelmän tietoihin vuodesta 2005 lähtien.

Kooditus, tarkistus ja muokkaus TUTI-sovelluksessa

Tilastoinnin kannalta rekistereissä on seuraavia teknisiä puutteita:

- Monet keskeiset tiedot eivät ole saatavissa koodeina. Tilastokeskus koodittaa laajoilla hakemistoilla syyksi luetut rikokset, kansalaisuuden ja osan tekoajoista. Lähdeaineistoissa syyksi luettu rikos on tekstinä ja sovellettuna lainkohtana. Rikoskoodi johdetaan lainkohdista. Kaikki hylätyt syytteen ja sillensä jätetyt asiat käsitellään manuaalisesti tekstin perusteella.
- Osa lainkohdista on vapaassa tekstimuodossa, jolloin tapaus käsitellään manuaalisesti
- Kaikilla tilastointiin tarkoitetuilla tiedoilla ei ole määriteltyä muotoa tai paikkaa järjestelmässä, mikä vaikeuttaa tietojen keräämistä.
- Tarkistukset, jotka nyt tehdään rekisteriin syöttövaiheessa, eivät riitä tilastoaineistolle, vaan sille tehdään huomattava määrä omia ristiintarkistuksia.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston peittävyys on kattava, koska täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaiset käyttävät samoja lähderekistereitä. Tilaston laatu on sidoksissa lähderekistereiden laatuun. Tilastotietoja voidaan pitää hyvin luotettavina, sillä rekistereiden puutteita ja virheitä korjataan tarkistamalla tilastoaineistoa erittäin laajoilla ristiintarkistuksilla. Esimerkiksi rikokset ja rangaistukset tarkistetaan aina keskenään. Joissakin tiedoissa puuttuvan tiedon osuus on korkea; esimerkiksi rangaistuksen tuomitsematta jättämisissä lainkohta puuttuu noin joka seitsemännessä tapauksessa.

Rikoksia luokiteltaessa jokaisella lainsäädännössä esiintyvällä erillisellä rangaistussäännöksellä on oma rikoskoodinsa ja -nimikkeensä. Nimikkeistö koostuu toisaalta rikoslain rikoksista ja toisaalta sen ulkopuolisista rikoksista. Rikoksen yritys esitetään lähes aina omalla nimikkeellään. Sen sijaan avunantoa ja yllytystä rikokseen ei esitetä omalla nimikkeellään, vaan sen rikoksen nimikkeellä, johon osallisuudesta on kysymys. Jokaisesta syyksi luetusta rikoksesta on kuitenkin saatavissa erillisiä tietoja, onko siihen sovellettu lainkohta RL 5:6§ tai 6:8§1/3 (avunanto) tai RL 5:5§ (yllytys).

Luokitus on ollut rakenteeltaan samanmuotoinen vuodesta 1977 lähtien. Sitä päivitetään vuosittain lainsäädännössä tapahtuvilla muutoksilla. Yksityiskohtaisen rikosnimikkeistön lisäksi tilastossa käytetään myös karkeampaa luokitusta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto tuotetaan vuosittain ja se valmistuu seuraavan vuoden loppuun mennessä. Tiedot ovat lopullisia ja kuvaavat edellisen kalenterivuoden aikana tuomittuja tai määrättyjä rangaistuksia ja muita rikosseuraamuksia.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tietoja syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista on saatavissa veloitusetta Tilastokeskuksen verkkopalvelusta aihealueelta Oikeus, Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston taulukot-osion StatFin-tietokantapalvelusta (<http://pxweb2.stat.fi>). Oikeustilastollista vuosikirjaa ei ole julkaistu painettuna versiona vuoden 2010 jälkeen, mutta kirjan taulukoita vastaavat tiedot ovat saatavissa Tilastokeskuksesta. Myös päivitetty rikosnimikkeistö on saatavilla pyydettyinä.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston vuosiaineiston pohjalta muodostettu uusintarikollisuusrekisteri on päivitetty vuoden 2011 tiedoilla.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Lainmuutokset vaikeuttavat rikoskohtaista vertailua eri vuosina. Rikoslain rikossäännökset on uudistettu monessa osassa alkaen vuonna 1991. Vankeus- ja sakkorangaistuksen tuomitseminen usean rikoksen tapauksessa muuttui 1.4.1992. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuomitaan pääsääntöisesti vain yksi yhteinen vankeus- tai sakkorangaistus. Aiemmin, jos rikolliset teot eivät olleet tehty yhdellä teolla eivätkä ne olleet saman rikoksen jatkamista, kustakin rikoksesta tuomittiin eri rangaistus, niin sanottu yksikkörangaistus. Jos eri rikoksista oli tuomittu kaksi tai useampia määräaikaisia vankeusrangaistuksia, ne yhdistettiin lisäämällä ankarimpaan yksikkörangaistukseen tai, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta oli tuomittu yhtäläinen ankarin rangaistus, johonkin niistä enintään puolet muista rangaistuksista. Jos joku tuomittiin samalla kertaa kahteen tai useampaan sakkoon, laskettiin sakot täysin määrin yhteen.

Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisestä jälkikäteen luovuttiin 1.10.1997. Vanhan lain mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytettiin hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, rangaistus oli määrättävä niin kuin kaikki nämä rikokset olisi saatettu samalla kertaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien säännösten mukaan kyseessä olevassa tapauksessa aikaisempaa päätöstä ei enää pureta rangaistuksen osalta. Sen sijaan määrätessään uudesta rikoksesta uutta rangaistusta tuomioistuin voi ottaa aikaisemman ehdottoman vankeusrangaistuksen kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Vastaavasti aikaisempi yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan ottaa huomioon uutta rangaistusta tuomittaessa. Uusiin säännöksiin sisältyy myös mahdollisuus alittaa vankeudelle laissa jostakin rikoksesta säädetty erityinen vähimmäisaika. Lisäksi kuten ennenkin aikaisempi rangaistus voidaan katsoa sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan rikoslain uudistetut 3–6 luvut. Uudistus koski kaikkien rikosten yhteisiä säännöksiä eli niin sanottuja rikosoikeuden yleisiä oppeja rangaistuksen määrään ja laatuun vaikuttavista periaatteista ja perusteista. Uudet säännökset perustuvat varsin pitkälle aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Keskeisin tilastoyksikkö on ollut vuodesta 1971 lähtien tuomitsemiskerran päärikos (henkilöiden bruttomäärä).

Tilasto on julkaistu vuodesta 1891 lähtien Suomen virallisen tilaston sarjoissa SVT XXIII ja Oikeus seuraavilla nimillä:

- 1891–1916 Oikeustoimi
- 1917–1924 Oikeustilasto
- 1925–1926 Rikollisuus
- 1927–1937 Rikollisuus II. Syytetyt
- 1938–1950 Rikollisuus II.
- 1951–1954 Oikeustilastoa B. Tuomioistuinten rikollisuustilasto
- –1990 Tuomioistuinten tutkimat rikokset (SVT XXIIIB tai Oikeus)
- 1991–2009 Oikeustilastollinen vuosikirja (luku 6) (Oikeus)

Aikaisemmin, vuosilta 1839–1879 tuotettiin prokuraattorin toimituskunnassa käsinkirjoitettu tilasto. Ensimmäinen painettu ja julkaistu oikeus- ja rikostilasto on Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin alamaissessa kertomuksessa rikos- ja siviilijutuista vuodelta 1880. Kertomus julkaistiin Helsingissä 1882.

Vuodesta 1891 alkaen liitettiin prokuraattorin kertomus Suomen viralliseen tilastoon. Vuonna 1892 oikeus- ja rikostilasto siirrettiin prokuraattorin toimituskunnasta vastaperustettuun oikeustoimituskuntaan; myöhemmin tilastoista huolehti oikeusministeriö. Vuodesta 1940 lähtien tilasto on laadittu tilastollisessa päätoimistossa ja Tilastokeskuksessa.

7. Yhtenäisyys

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset – tilasto on Suomessa ainoa kattava ja säännöllisesti tehtävä tilasto eri rikoksista tuomituista rangaistuksista ja muista seuraamuksista sekä niiden määristä.

Käräjäoikeuksien toimialueet muuttuivat 1.1.2010. Tuolloin aloitti toimintansa 27 käräjäoikeutta aiemman 51 sijaan. Osa vanhoista käräjäoikeuksista säilyi ennallaan, mutta suurimmassa osassa sekä nimi että toimialue muuttuivat. Uudet käräjäoikeuksien toimialueet noudattavat pääasiassa maakuntarajoja. Uudet käräjäoikeudet on lueteltu laissa käräjäoikeuslain muuttamisesta (1751/2009). Tilastokeskuksen Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston kotisivun tietokantataulukossa on saatavilla tilastotietoja uudella käräjäoikeusluokituksella vuodesta 2009 alkaen. Vanhalla käräjäoikeusluokituksella tietoja on mahdollista saada vuosilta 2002-2009.

Uusi rangaistuslaji valvontarangaistus tuli voimaan 1. marraskuuta 2011. Enintään kuuden kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu voidaan tietyin edellytyksin vankeuden sijasta tuomita samanpituisen valvontarangaistukseen. Valvontarangaistus sijoittuu siis ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Tarkemmin valvontarangaistuksesta säädetään valvontarangaistuksesta annetussa laissa (330/2011). Valvontarangaistuksen ehtojen toistuva tai vakava rikkominen johtaa rangaistuksen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi.

Lisätietoja

Miina Keski-Petäjä 09 1734 3240

Salla Tuominiemi 09 1734 3242

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

rikos@tilastokeskus.fi

http://tilastokeskus.fi/syytetyt_tuomitut_ja_rangaistukset

Lähde: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2011, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu, Tilastokeskus
puh. 09 1734 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-6680 (pdf)